

A magyar **lexikális fejű** vonatkozó mellékmondatok **belső** szintaxisa

Tóth Bálint

Témavezető: Dr. Surányi Balázs

PPKE Nyelvtudományi Doktori Iskola, Komplex Vizsga

2020.06.25.

PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM

1. Az előadás menete:

2. Elméleti háttér: a vonatkozó mellékmondatok jellemzői

3. Eddigi kutatásaim, eredményeim:

3.1 Kiemelés vonatkozó mellékmondatokból

3.2 „Magas” topikok alárendelt mondatokban

3.3 Emelés vagy Párosítás: első felvonás

3.4 Emelés vagy Párosítás: második felvonás

4. A jelen és a jövő: tervezett kutatások, és a disszertáció struktúrája

2. Háttér

A vonatkozó mellékmondatok jellemzői

- Főnévi szerkezetek tagmondat méretű módosítói

(1) A fiú, akit Mari szeret.

$F(x) \wedge S(m,x)$

- Szintaktikailag nem vonzatai a főnévnek:

(2a) Hallottam a hírt, hogy Jánost letartóztatták.

(2b) Hallottam a hírt, amit már az egész falu tudott.

- Megszorító és nem megszorító vonatkoztatás I:

(3a) Találkoztam egy lánnyal, aki az osztályodba járt.

(3b) Találkoztam Marival, aki tavaly óta kozmetikusnak tanul.

II. Háttér

A vonatkozó mellékmondatok jellemzői (folyt.)

- **Megszorító és nem megszorító vonatkoztatás II:**

(4) Minden lány, akit Mari kedvel

$\forall x[L(x) \wedge K(m,x)]$: determináns hatókörében

(5a) [_{DP} minden [_{NP} lány [_{NP} akit Mari kedvel]]]

(5b) [_{DP} a [_{NUMP} két [_{NP} lány]] aki Oscart kapott tavaly]

- **A vonatkozó névmás kettős szerepe:**

(6) Megettem a kutyát_i **amelyiket_i** Péter befogadta t_i

- **Egyszerre koreferens a mátrix predikátum tárgyával és tölt be argumentumszerepet a saját tagmondatában**

3. Eddigi kutatásaim, eredményeim

3.1 Kiemelés vonatkozó mellékmondatokból

(7) Pétert_i nincs az az ember, aki szereti t_i

● **Probléma: A VMM-ek szigetként funkcionálnak (adjunktum-sziget?):**

(8a) *What_i did John meet the man [who bought t_i]

(8b) *[a Bugattit]_i látott Péter egy férfit [aki vezette t_i]

● **Logikus következtetés: A magyarban csak a VMM-ek egy részhalmaza enged meg kiemelést: Kísérlet (MA-szakdolgozat folytatása, precízebb módszertannal)**

● **Kérdés: Mikor megengedett a kimozgatás?**

III. Eddigi kutatásaim, eredményeim

3.1 Kiemelés vonatkozó mellékmondatokból (folyt.)

- **Vizsgált faktorok:** **Argumentumszerkezet** (tranzitív, unakkuzatív, létige)
Igeszemantika (létrejövés, nem létrejövés)
Specifikusság (határozott, határozatlan specifikus, határozatlan nem specifikus)
Argumentum pozíciója (kiemelt, in-situ)

(9a) Péterhez még nem volt olyan nő, aki hozzáment volna. (**létige**)

(9b) Jánoshoz még nem láttam olyan fiút, aki hozzászólt volna (**tranzitív nem létrejövés**)

(9c) Pétertől még nem főztem olyan levest, ami elismerést kapott volna. (**tranzitív létrejövés**)

(9d) Péterrel még nem született olyan lány, aki összeházasodott volna. (**unakkuzatív létrejövés**)

(9e) A házba nem láttam meg a tolvajt, aki bejutott. (**határozott kontroll**)

III. Eddigi kutatásaim, eredményeim

3.1 Kiemelés vonatkozó mellékmondatokból (folyt.)

- **Specifikusság** hatása: szignifikáns, de nem elégséges (tranzitív igék alól rossz a kiemelés nem specifikus fejű VMM-ekből is)
- **Létige**: szükséges és elégséges ($\beta = 1.522$, $p < .001$): *ab ovo* mindig nem specifikus a vonzata: más nyelvekben produktívabb
- **Tóth (2019)**. Topikkiemelés vonatkozó mellékmondatokból a magyarban. in: *LingDok18 (93-110)*, Scheibl György (szerk.) Szeged, SZTE-NYDI.

III. Eddigi kutatásaim, eredményeim

3.2 Emelés vagy Párosítás: első felvonás

- A VMM-ek belső szerkezetének egyik legfontosabb kérdése a lexikális főnévi fej és a vonatkozó névmás viszonya:

(10) a [_{CP}[_{DP}[könyv]_j] [_{D'} amelyet t_j]]_i [_C[_{TOPP}János kedveli t_i]]]
(Kayne 1994, Bhatt 2002) – **Emelés**

(11) a [_{NP}[_{NP} könyv]_i] [_{CP}[~~amelyik könyvet~~]_i] [_C [_{TOPP} János kedveli t_i]]]
(Salzmann 2014, Pankau 2015 – **Párosítás**)

- Összefoglalva: **Emelés**: egy mozgatószintaktikai lánc
Párosítás: két lánc: egy mozgatószintaktikai, egy egyeztetéses
- Univerzalista álláspont (Sportiche 2017): Minden nyelvben csak Emelés: Empirikusan nem tartható

III. Eddigi kutatásaim, eredményeim

3.2 Emelés vagy Párosítás: első felvonás (folyt.)

- **Érvek: Kötelező anti-rekonstrukció minden környezetben**

(12a) *Péter látta [egymás könyveit] amit a lányok elolvastak

(12b) [EGYMÁS KÖNYVEIT] olvasták el a lányok (**A-kötéselv**)

(13) *Láttad [azt a képet róla_i], amiről mindenki azt mondta, hogy kedveli t_i? (**névmási változókötés**)

(14) # A szög, ami kibújt a zsákból, nagyon meglepte Pétert (**idiómák lokális engedélyezése**)

(15a) Felhívtam a két beteget, akiket minden orvos megvizsgált

$2 > \forall \checkmark / * \forall > 2$

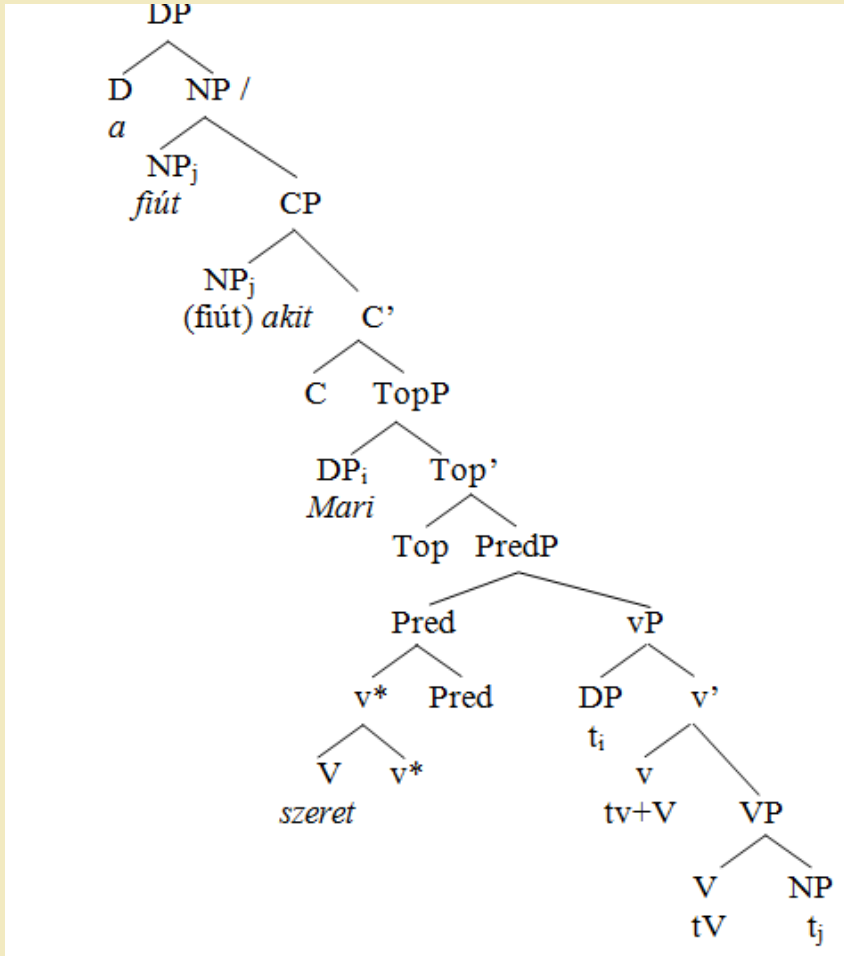
(15b) I called the two patients that every doctor examined $2 > \forall \checkmark / \forall > 2 \checkmark$

(**hatóköri rekonstrukció**)

III. Eddigi kutatásaim, eredményeim

3.2 Emelés vagy Párosítás: első felvonás (folyt.)

- **Megoldás: A magyar párosító, nem emelő nyelv:**

- **2018 LingDok**

- **2018 NYDI konf.**

- **Tóth (2020).** Érvek a magyar vonatkozó mellékmondatok párosításos elemzése mellett. in: Scheibl György (szerk.) *Lingdok19.* (127-153) Szeged, SZTE-NYDI

III. Eddigi kutatásaim, eredményeim

3.3 „Magas” topikok alárendelt mondatokban

(16) Ismerek egy lányt, Pétert aki szereti

- Jelölt szórend, nem kizárólagosan a VMM-ek sajátja:

(17a) Pétert ha látod, beszélj vele!

(17b) Mondtam neki, Pétert hogy láttam. (Kenesei 1994:304)

- Fő kérdés: Hol van a mondatbevezető előtti topik? Spec-CP? Akkor hol van a vonatkozó névmás?

- Bianchi (1999): [_{FORCEP} boy_i [_{TOPP} [_{DP} [_D who] [_{t_i]]] [_{TOP} [_{IP} ..Mary loves..]]]}

- **Probléma 1:** A magyar VMM-ek nem emeléses szerkezetűek

- **Probléma 2:** Nem ad számot a (10a/b) példákról

III. Eddigi kutatásaim, eredményeim

3.3 „Magas” topikok alárendelt mondatokban (folyt.)

- A CP feletti topik eltér a „sima” topikoktól:

(18a) Láttam a lányt *() Ferit *() aki (szerencsére) szereti.

(18b) (szerencsére) Péter (szerencsére) meghívta Marit.

(19a) *Kicseréltem az ablakot valaki amit betört.

(19b) Valaki betörte az ablakot.

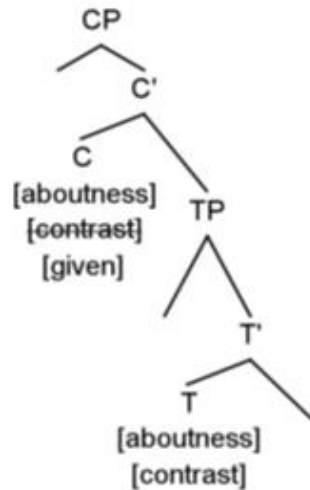
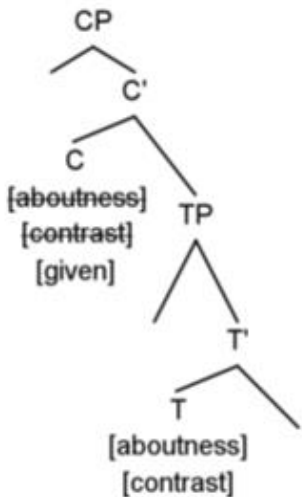
(20) *Láttam a lányt, Pétert aki szereti (és Jánost aki utálja).

(21) *Láttam a lányt, Pétert azt aki szereti.

III. Eddigi kutatásaim, eredményeim

3.3 „Magas” topikok alárendelt mondatokban (folyt.)

- Magyarázat: A topikmező nem homogén (**LingBAW 2018**)
- Miyagawa (2017) δ -jegyöröklés, Frascarelli és Hinterhölzl (2007) tipológia:

- Részleges jegyöröklés: eltérő topikpozíciók kartográfia nélkül

Tóth (megjelenés alatt). A Feature Inheritance Account of Hungarian Pre-C Topics. Lingbaw, Lublin.

III. Eddigi kutatásaim, eredményeim

3.4 Emelés vagy Párosítás: második felvonás

- (ÚNKP-18-3-I-PPKE-81) Lexikális fejű vonatkozó mellékmondatok rekonstrukciós jelenségeinek kísérletes vizsgálata
- **Cél:** Empirikus módszerekkel megvizsgálni a hatóköri rekonstrukció elfogadhatóságát a magyar VMM-ekben.

(22) Felhívtam azt a két beteget, akit minden orvos megvizsgált

- Vizsgált tényezők: **Hatókör** (felszíni, inverz)
Mellékmondat típusa (VMM, nem VMM)
Kvantorok távolsága (lokális/nem)
- **Eredmény:** VMM-be rekonstruált inverz hatókör ugyanolyan rossz, mint a független okból lehetetlen inverz hatókör, és szignifikánsan rosszabb, mint a lokális inverz hatókör → A magyarban nincs Emelés

III. Eddigi kutatásaim, eredményeim

3.4 Emelés vagy Párosítás: második felvonás (folyt.)

- 2019 ConSOLE, Berlin (konferencia)
- 2019 PPKE ÚNKP Zárórendezvény
- **Tóth (2020)**. Arguments for the matching analysis of Hungarian lexically headed relatives. in: Astrid van Alem et. al. (szerk.) *ConSOLE XXVII (194-215)*, Leiden, Leiden University Centre for Linguistics.

IV. A jelen és a jövő

- A disszertáció tervezett struktúrája:
- : gyakorlatilag kész, • folyamatban/megírandó, • kutatást igényel

1. Elméleti bevezető

1.1 Bevezető, a disszertáció célja, kutatási kérdések

1.2 A vonatkoztatás jelenségének általános bemutatása (idegen nyelvi kitekintésekkel)

1.3 A használt elméleti keret bemutatása (minimalizmus, késői kiírás, technikai apparátus)

2. Emelés vagy Párosítás:

2.1 A két versengő elemzés bemutatása, előnyök, hátrányok

2.2 Szintaktikai érvek a magyar VMM-ek párosításos elemzése mellett (alfejezetekkel)

2.3 Kísérletes eredmények (párhuzamos angol adatokkal összehasonlítva)

2.4 Összefoglalás

3. A vonatkozó névmások kérdése

3.1 A Párosításos elemzés következménye a VN-ok kezelésére vonatkozóan

3.2 A vonatkozó névmások jegyösszetétele, ami/amely/amelyik

3.3 A VN-ek belső szerkezete: késői kiírás, antipronominális környezetek

3.4 A külső és belső főnévi fej közti egyeztetés, a kiírás megszorításai

IV. A jelen és a jövő

a disszertáció struktúrája és tervezett kutatások

• A disszertáció tervezett struktúrája:

• : **gyakorlatilag kész**, • folyamatban/megírandó, • **kutatást igényel**

4. Kiemelés vonatkozó mellékmondatokból

4.1 A kiemelés jelensége (más nyelvi példákkal is illusztrálva)

4.2 Kísérletes adatok

4.3 Lehetséges elemzések

5. Egyéb lexikális fejű időjeles vonatkozó szerkezetek

5.1 Mennyiség / típusjelölő vonatkozók

5.2 A jelenség bemutatása

5.3 Elemzések

6. Összefoglalás, fennmaradó kérdések, diszkusszió

Bibliográfia, függelékek (kísérletek mondatai)